

Олена САВЧЕНКО, юрист

ВИВЧАЄМО НОВИЙ ПОРЯДОК ІНСПЕКЦІЙНИХ ВІДВІДУВАНЬ ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕРЖПРАЦІ

Для кого ця стаття: для всіх суб'єктів господарювання (далі – СГ) та фізосіб-підприємців, які використовують найману працю.

Із цієї статті ви дізнаєтеся: як тепер проводяться інспекційні відвідування, на якій підставі можна не допускати перевіряючих, чи відрізняється новий порядок від старого.

? Про який новий порядок ідеться?

Із **30.08.19 р.** набула чинності постанова КМУ від 21.08.19 р. № 823 (далі – Постанова № 823), якою затверджено одразу два документи:

- Порядок здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про працю (далі – Порядок контролю);
- Порядок здійснення державного нагляду за дотриманням законодавства про працю (далі – Порядок нагляду).

Нагадаємо, до цього органи Держпраці керувалися постановою КМУ від 26.04.17 р. № 295, яка встановлювала аналогічні порядки контролю та нагляду у сфері праці. А в травні цього року апеляційний суд визнав цю постанову нечинною та скасував її (постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 14.05.19 р. у справі № 826/8917/17).

У зв'язку із цим Кабміном прийнято нову Постанову № 823, згідно з якою **починаючи з 30.08.19 р. органи Держпраці знову мають право здійснювати інспекційні відвідування роботодавців.**

? Які органи мають право перевіряти підприємства на дотримання законодавства про працю?

Тут нічого не змінилося. Контролювати дотримання законодавства про працю мають право (п. 2 Порядку контролю):

- Держпраці та її територіальні органи;
- виконавчі органи міських рад міст обласного значення і сільські, селищні, міські ради об'єднаних територіальних громад (далі – виконавчі органи).

Утім, останні мають право контролювати виключно питання своєчасної та в повному обсязі оплати праці, дотримання мінімальних гарантій в оплаті праці, оформлення трудових відносин. У структурах кожного із цих органів передбачено штатні одиниці інспекторів праці.

Зверніть увагу! Інспектором праці може бути посадова особа органу Держпраці або виконавчого органу.

? Чим відрізняються Порядок контролю і Порядок нагляду?

Це досить схожі порядки, але все ж вони мають різні правила перевірок. Якщо коротко, то Порядок контролю передбачає здійснення інспекційних відвідувань та невиїзних інспектувань, а Порядок нагляду – виїзних перевірок згідно з індивідуальним графіком Держпраці, підготовку висновків про стан дотримання СГ законодавства про працю.

Тобто державний нагляд має більш тривалу часову лінію (підготовка графіка перевірки, витребування, збирання, аналіз інформації, складання висновків), а контроль діє набагато швидше (отримання підстави для проведення, здійснення заходу, за наявності порушення складення припису, притягнення до відповідальності).

? Чим підтверджуються повноваження інспектора праці?

Повноваження інспектора праці підтверджуються **службовим посвідченням** установленої форми (наказ Мінсоцполітики від 24.05.17 р. № 866).

Держпраці веде **реєстр** виданих службових посвідчень інспекторів праці. Тому ви можете перевірити, чи міститься певне посвідчення в реєстрі. Там також розміщено фото інспектора, що дозволить впевнитись у його особі. Реєстр посвідчень можна знайти на офіційному веб-сайті Держпраці у вільному доступі (розділ «Здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про працю»).

Тож реєстр посвідчень містить інформацію про видані та дійсні посвідчення. У разі скасування або втрати посвідчення відомості про нього виключаються із реєстру.

Важливо! За відсутності в реєстрі інформації про посвідчення воно вважається недійсним. У такому разі інспектора праці можна не допускати до перевірки (п. 3, 14 Порядку контролю).

У яких формах здійснюються контрольні заходи?

Тут також нічого не змінилось, адже контроль здійснюється у формі (п. 2 Порядку контролю):

- **інспекційного відвідування;**
- **невиїзної інспекції.** Проводиться за рішенням керівника органу контролю у його приміщенні (в офісі органу Держпраці або виконавчому органі) за наявності згоди СГ на такий вид перевірки. Перевіряють документи та пояснення, надані таким СГ.

Скільки триває контрольний захід?

Наразі строк інспекційного відвідування і невиїзних інспекцій становить **до 10 робочих днів** (далі – р. д.) (п. 10 Порядку контролю). Зараз він єдиний для всіх СГ та не може бути продовжений.

Зверніть увагу: тепер уточнюється **початок перебігу строку** здійснення заходу контролю – він розпочинається з дня, що настає за днем подання СГ документів та пояснень, які потрібні для проведення заходу.

Виходить, що початок перебігу строку перевірки залежить від швидкості підготовки СГ потрібних матеріалів та подання їх інспектору праці. Оскільки СГ зацікавлений у скорішому завершенні відвідування, він має потурбуватися про всі необхідні документи з питань праці заздалегідь та вже сьогодні привести їх у порядок.

Які є підстави для проведення інспекційних відвідувань?

Перелік таких підстав (усього 11) наведено в п. 5 Порядку контролю, зокрема:

- за зверненням працівника про порушення щодо нього законодавства про працю;
- рішенням керівника органу контролю про проведення інспекційного відвідування виключно з питань виявлення неоформлених працівників, яке приймається за результатами аналізу інформації, отриманої через ЗМІ, з інших відкритих джерел;
- рішенням суду;
- інформацією Держстату та її територіальних органів про наявність заборгованості з виплати зарплати; ДПС про факти виявлених порушень під час проведення власних перевірок тощо; Пенсійного фонду;
- дорученням прем'єр-міністра України;
- запитом народного депутата;
- у разі невиконання припису.

За наявності однієї із підстав для здійснення планового чи позапланового заходу (інспекційного відвідування) орган має видати наказ (рішення, розпорядження), який містить найменування СГ, відносно якого буде здійснюватись захід, а також предмет такої перевірки. Перед початком перевірки СГ ознайомлюється із оригіналом наказу та отримує його копію (ч. 1, 5 ст. 7 Закону від 05.04.07 р. № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»).

Чи обов'язково виконувати вимогу інспектора праці про надання доступу до всіх видів приміщення та копій документів?

Так, інспектор праці має право, а СГ зобов'язаний виконати його вимогу про надання для ознайомлення документів та/або їх копій або витягів із документів, пояснень, доступу до всіх видів приміщень, організації робочого місця (п. 12 Порядку контролю). Але тільки якщо інспектор підтвердив свої повноваження (пред'явив посвідчення) та прийшов із візитом за однією із передбачених Порядком контролю підстав.

Чи має право СГ не допускати інспектора праці до проведення інспекційного відвідування?

Так, має, але виключно з таких підстав (пп. 3 п. 14 Порядку контролю):

- за відсутності службового посвідчення;
- на офіційному веб-сайті Держпраці не оприлюднено рішення Мінсоцполітики про затвердження форми акта інспекційного відвідування.

Нагадаємо, форму акта інспекційного відвідування затверджено наказом Мінсоцполітики від 18.08.17 р. № 1338. Тому фактично не допустити інспектора праці можна тільки за відсутності чинного посвідчення.

Зверніть увагу! СГ також має право вимагати в інспектора праці внести відповідний запис до журналу перевірок (якщо такий ведеться).

У який строк СГ інформують про проведення у нього інспекційного відвідування?

Такого строку не встановлено. Наразі в п. 8 Порядку контролю лише вказано, що про проведення інспекційного відвідування інспектор праці **має повідомити СГ**. Також, якщо інспектор вважає, що таке повідомлення може зашкодити перевірці, він звільняється від такого обов'язку (ч. 2 п. 8 Порядку контролю).

Тому маємо неприємну ситуацію. Якщо інспектор забажає нанести неочікуваний візит, йому достатньо прийти до СГ і за фактом поставити його до відома про проведення відвідування.

Які документи складають після завершення інспекційного відвідування?

За результатами заходу контролю (і інспекційного відвідування, і невиїзного інспектування) складається (п. 19–24 Порядку контролю):

- **акт** (в останній день заходу). **Важливо!** СГ має право підписати акт із зауваженнями (викласти у ньому) або не пізніше **3 р. д.** після його підписання подати зауваження окремо. Інспектор розглядає зауваження та надає на них письмову вмотивовану відповідь протягом 3 р. д. від дня надходження;
- **припис**. У разі виявлення порушень СГ законодавства про працю інспектор **не пізніше наступного робочого дня** після підписання/відмови від підписання акта (у разі подання зауважень – наступного дня після їх розгляду) складає припис. Залежно від порушень інспектор установлює строк їх усунення. Якщо необхідно більше ніж три місяці, то в приписі

наводиться графік та заплановані заходи усунення порушень з відповідним інформуванням інспектора праці. Тобто про результати виконання припису СГ повідомляє інспектора праці. Якщо ж СГ не виконає припис, на нього чекає повторне інспекційне відвідування або невиїзне інспектування (пп. 11 п. 5, п. 25 Порядку контролю).

Обидва документи складаються у двох примірниках, які підписуються інспектором праці та СГ. Один примірник залишається у СГ.

Важливо! Припис є обов'язковим до виконання у встановлені в ньому строки.

Чи уникне СГ штрафу в разі виконання припису?

За загальним правилом **у разі виконання припису в передбачений ним строк штрафи до СГ не застосовуються** (п. 28 Порядку контролю). Однак це **не стосується** виявлення неоформлених працівників. Тоді штраф накладається одночасно з винесенням припису, але незалежно від факту усунення порушень.

Тобто штраф за неоформленого працівника СГ отримає наприкінці заходу контролю, а за іншими порушеннями на його адресу винесуть припис, у разі виконання якого штрафні санкції не накладуть.

Також штрафувати можуть на підставі акта про неможливість проведення інспекційного відвідування, невиїзної перевірки, тобто за недопущення до проведення перевірки або створення перешкод у її проведенні (ст. 265 КЗпП).

Який порядок оскарження припису?

Припис або вимога інспектора праці оскаржується у **10-денний строк** начальнику територіального органу Держпраці. Надалі можна звернутись із скаргою до вищої інстанції Держпраці (п. 30 Порядку контролю).

Майте на увазі! Подання скарги в установлений строк припиняє виконання припису чи вимоги.

Крім того, СГ має право оскаржити результати контролю (безпосередньо акт, постанову про накладення штрафу) у судовому порядку.

ВИСНОВКИ

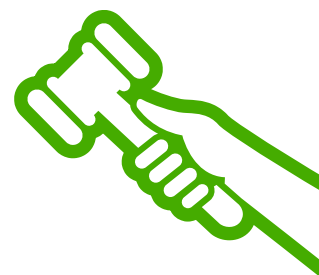

Починаючи з 30.08.19 р. органи Держпраці знову мають право здійснювати інспекційні відвідування роботодавців. Постановою № 823 затверджено два Порядки – контролю та нагляду. Суттєво порядок проведення інспекційних відвідувань не змінився. Строк відвідування – до 10 р. д. У консультації ми приділили більшу увагу Порядку контролю, адже в ньому йдеться про інспекційні відвідування, які фактично здійснюються без попередження.

І хоча Порядок контролю прийнято нещодавно, але неозброєним оком видно деякі прогалини в ньому та перевищення повноважень інспекторів праці. Можливо, ці недоліки усунуть найближчим часом, але, як показує практика, для цього іноді потрібна не одна гучна судова справа.

Наші рекомендації приймаються як аргументи у спірних ситуаціях з опонентами та контролюючими органами.

Читайте і застосовуйте на практиці!
www.promo.balance.ua

Зінаїда КОЗЮК, редактор юридичного напрямку

ПІДРЯД НА ЧУЖІЙ ЗЕМЛІ ЗАГРОЖУЄ ШТРАФОМ: СУДОВА ПРАКТИКА

Інспектор Держгеокадастру обстежив земельну ділянку на наявність порушень земельного законодавства і виявив факт самовільного зайняття земельної ділянки сільгосппризначення державної форми власності фермерським господарством (далі – ФГ). На адресу голови ФГ винесено постанову про накладення адмінстягнення. На свій захист голова ФГ указує, що перебування на земельній ділянці законне, оскільки здійснюється на підставі договору підряду. ФГ виконує умови договору й обробляє ділянку. Голова ФГ звернувся до суду для визнання дій інспектора протиправними і скасування постанови. Перша та друга судові інстанції стали на бік ФГ і скасували постанову інспектора Держгеокадастру. Справу про адмінправопорушення було закрито (постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду від 07.08.19 р. у справі № 857/6926/19).

Сторони спору: Позивач – голова ФГ як фізособа, **Відповідач** – обласне управління Держгеокадастру.

Суть спору

За результатами обстеження земельної ділянки Відповідач склав акт перевірки дотримання ви-

мог земельного законодавства за об'єктом «земельна ділянка». У процесі обстеження встановлено, що ділянка обробляється ФГ (розорювання та сівба сільгоспкультури) без відповідних доку-